

Taustamuistio: Menestyvä urheilu

Jokaisen menestyvän urheilijan ja seuran taustalla on kotikunnan tarjoamat puitteet ja tuki. Tuki lähtee paikallisen seuratoiminnan edellytyksistä sekä kunnan omien urheilijoiden ja urheilun ammattilaisten huomioimisesta. Kuntarajat ylittävien alueellisten urheilun osaamiskeskittymien kehittäminen on tehokasta resurssien käyttöä. Menestyvän ammatti- ja huippu-urheilun edellytyksiin panostaminen ei ole joka kunnan valinta, mutta antaa tämän tien valinneille kunnille luonnetta ja elinvoimaa. Huippu-urheilu ja sen tapahtumat ovat kunnalle vetovoimatekijä ja merkittävä osa elinkeinotoimintaa.

Nuoren urheilijan haasteena on yhdistää koulunkäynti ja tavoitteellinen harjoittelu. Urheiluakatemia on alueellinen verkosto, johon kuuluu esimerkiksi oppilaitoksia (yläkoulut, toinen ja korkea-aste), urheiluseuroja ja asiantuntijaorganisaatioita. Urheiluakatemian avulla urheilija pystyy yhdistämään valmentautumisen ja koulunkäynnin arjessaan. Urheiluakatiatoiminta käsittää urheilijan polun vaiheet yläkoulutoiminnasta huippu-urheiluun saakka.

Urheiluyläkoulutoiminta on polun uusi osa-alue, jonka tavoitteena on, että urheilusta innostunut nuori saa hyvät valmiudet ja edellytykset urheilijan uralle sekä toisen asteen opintoihin. Tätä ajattelutapaa kutsutaan kaksoisuraksi (dual career). Suomalainen kaksoisura alkaa yläkouluvaiheesta ja jatkuu aina huippu-urheilu-uran päättymisen jälkeiseen urasiirtymään.

Useassa urheilulajissa yläkouluiässä alkavat panostuksen vuodet ja harjoittelun ja kilpailemisen määrä usein kasvaa. Koulun, urheiluseuran, lajiliiton, urheiluakatemian ja muiden toimijoiden tehtävänä on tukea nuorta opiskelun ja urheilun yhdistämisessä ja sitä kautta kasvamisessa tasapainoiseksi ja hyvinvoivaksi urheilijaksi.

Tavoitteena on rakentaa urheiluyläkouluista toisen asteen urheiluoppilaitosten kaltainen järjestelmä. Valta-kun-nallista mallia on rakennettu kolmivuotisen kokeilun aikana 25:n koulun ja 14:n kunnan voimin. Toiminnan vakiin-tuessa syksyllä 2020 verkostossa on mukana jo 19 kuntaa ja 33 urheiluyläkoulua. Urheiluyläkoulutoimintaa rakennetaan pääsääntöisesti kouluissa olemassa olevan liikuntapainotteisuuden päälle. Tavoitteena on, että toiminnasta tulee maantieteellisesti kattavaa ja nuoria urheilijoita palvelee tulevaisuudessa noin 50 urheiluyläkoulusta eri puolilta Suomea.

Urheiluyläkoulutoiminta tarjoaa nuorille yläkouluikäisille urheilijoille mahdollisuuksia tavoitteelliseen harjoitteluun koulupäivän yhteydessä. Oppilaitokset, seurat ja urheiluakatemia tekevät suunnitelmallista yhteistyötä, jotta nuoren viikoittainen noin 20 tunnin kokonaisliikuntamäärä toteutuisi. Urheiluyläkoulun tavoitteena on toteuttaa tästä määrästä noin 10 tuntia liikuntaa ja harjoittelua.

Toimenpide-ehdotuksia kunnille:

- Urheiluyläkoulutoiminnan kehittäminen.
- Kuntarajat ylittävien alueellisten osaamiskeskittymien kehittäminen
- Kunta tukee urheilijoitaan ja kunnassa toimivia urheilun ammattilaisia, erityisesti ollessaan työnantajaroolissa.

Esimerkkejä ja hyviä käytäntöjä:

- Kuortaneen urheiluyläkoulu

Tutkimuksia ja tausta-aineistoja:

- Huippu-urheilun yhteiskunnallinen perustelu
- Nieminen M., Mononen K. ja Aarresola O. Urheiluyläkoulukokeilun 2017--2020 loppuarviointi. KIHUn julkaisusarja, nro 77.
- Urheiluyläkoulutoiminta: mistä toiminnassa on kyse
- Kuvaus urheiluakatemoista ja valmennuskeskuksista, eli osaamiskeskittymistä: mitä ne ovat ja missä niitä on